

Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku – zagadnienia wybrane

Running a Business in an Inheritance – Selected Issues

Abstract

The death of a sole proprietorship results in the entry of their business into its final phase of existence, in which the business is considered an inherited enterprise. The regulations analyzed in this study stem primarily from the Succession Management Act, in force since November 25, 2018, as amended by the Act of July 31, 2019, amending certain acts to reduce regulatory burdens. This Act regulates, among other things, the principles of temporary management of a business following the death of an entrepreneur who conducted business activity in their own name based on an entry in the Central Register and Information on Business Activity. The institution responsible for managing a business inherited is succession management, performed by a succession administrator. The administrator undertakes actions that impact not only the assets of the owners of the inherited business but also the inherited business itself. The aim of the considerations undertaken is to analyze an issue that is also important in practice – the scope of the concept of “running an enterprise in an inheritance” and undertaking activities “resulting from the business activity carried out by the deceased entrepreneur”.

SŁOWA KLUCZOWE: zarząd sukcesyjny, zarządca sukcesyjny, przedsiębiorstwo w spadku, podejmowanie czynności „wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”

KEYWORDS: succession management, succession manager, inherited enterprise, undertaking activities “resulting from the business activity carried out by the deceased entrepreneur”

RAFAŁ WRZECIONEK – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Kaliskiego, ORCID – 0000-0002-7622-4487, e-mail: rafal.wrzecionek@wrzecionek.com.pl

1 | Wprowadzenie

Skutkiem śmierci osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą jest wejście jego przedsiębiorstwa w ostatnią fazę istnienia, w której istnieje przedsiębiorstwo w spadku. Regulacje objęte analizą tego opracowania wynikają przede wszystkim z – obowiązującej od 25 listopada 2018 r. – ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw^[1], znowelizowanej ustawą z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych^[2], regulującej m.in. zasady tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który we własnym imieniu wykonywał działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dalej: CEIDG). Instytucją właściwą dla zarządzania przedsiębiorstwem w spadku jest zarząd sukcesyjny sprawowany przez zarządcę sukcesyjnego, który podejmuje czynności wywołujące skutki nie tylko w sferze majątku właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, lecz także samego przedsiębiorstwa w spadku.

Wyłączną kompetencją zarządcy sukcesyjnego – w przypadku ustanowienia zarządu sukcesyjnego – jest prowadzenie spraw przedsiębiorstwa w spadku. Zarówno jego obowiązki, jak i sama instytucja zarządu, w ramach której następuje ich realizacja oraz charakterystyka struktury określonej jako przedsiębiorstwo w spadku, zostały uregulowane w ustawie o zarządzie sukcesyjnym. Celem poniższych rozważań jest analiza doniosłego także w praktyce zagadnienia – zakresu pojęcia „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” oraz podejmowanie czynności „wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”.

¹ Dz.U. z 2021 r., poz. 170 ze zm.

² Dz.U. z 2019 r., poz. 1495.

2 | Przedsiębiorstwo w spadku jako przedmiot zarządu sukcesyjnego

Przedsiębiorstwo w spadku jest przedmiotem sprawowanego zarządu przez zarządcę sukcesyjnego. Zarządca sukcesyjny może zostać powołany do sprawowania działań zarządczych wyłącznie w ramach istniejącego przedsiębiorstwa w spadku. Przedsiębiorstwo w spadku należy postrzegać jako rozpoczynającą swój byt z momentem śmierci przedsiębiorcy wyodrębnioną *ex lege*, w celu czasowego kontynuowania działalności przedsiębiorstwa, część masy spadkowej służącą zmarłemu przedsiębiorcy do prowadzenia działalności gospodarczej wraz ze składnikami nabytymi przez zarządcę sukcesyjnego albo na podstawie czynności, o których mowa w art. 13 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, w okresie od śmierci przedsiębiorcy do wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego albo uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego^[3].

Przedsiębiorstwo prowadzone przez osobę fizyczną wpisaną do CEIDG z chwilą jej śmierci zasadniczo zmienia swój status, stając się przedsiębiorstwem w spadku – jeśli osoba prowadząca tę działalność w chwili otwarcia spadku była przedsiębiorcą w rozumieniu art. 1 pkt 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Jest to jedna z zasad ustawy o zarządzie sukcesyjnym, iż przedsiębiorstwo w spadku zaistnieje z mocy prawa – z momentem śmierci przedsiębiorcy. Z momentem śmierci osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, wpisaną do CEIDG, prowadzone przez nią przedsiębiorstwo kończy swój byt prawny w dotychczasowej formie organizacyjno-prawnej, wchodząc w końcową fazę istnienia. Z tą chwilą *ex lege* rozpoczyna swój byt przedsiębiorstwo w spadku. Zaistnienie przedsiębiorstwa w spadku zapoczątkowuje także zasadnicze zmiany organizacyjno-prawne, gdyż w miejsce pierwotnego właściciela przedsiębiorstwa – osoby fizycznej (przedsiębiorcy) – wstępują osoby posiadające udziały w przedsiębiorstwie w spadku (w tym właściciele przedsiębiorstwa w spadku), których zakres podejmowanych działań będzie determinowany nie tylko przez czynniki o charakterze obiektywnym (jak np. ograniczenia czasowe w zakresie istnienia zarządu sukcesyjnego, dopuszczalność powołania zarządcy), lecz także subiektywnym – zależnym od osób posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku, jak choćby w zakresie

³ Szerzej Rafał Wrzecieńek, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2020), 88 i n.

decyzji co do kontynuowania funkcjonującej działalności zmarłego przedsiębiorcy. Konieczne wówczas będzie przede wszystkim wybranie formy modelu organizacyjno-prawnego właściwego dla kontynuowania działalności zmarłego przedsiębiorcy oraz zaplanowanie działań niezbędnych do osiągnięcia zamierzonego efektu.

W myśl art. 18 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarząd sukcesyjny obejmuje zobowiązanie do prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku. Zatem ze względu na szczególnie charakter nie tylko funkcji zarządcy sukcesyjnego, lecz także przedsiębiorstwa w spadku – czynności zarządcy sukcesyjnego w ramach sprawowanej funkcji określa zbiór znaczeniowy nazwy „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku”, zawierający także podejmowanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności „w sprawach wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”. Właściwe jest więc przyjęcie, że zakres znaczeniowy terminu „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” jest szerszy od określenia „sprawy wynikające z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”.

Ustawodawca, mając na celu zwrócenie szczególnej uwagi na dwojaki rodzaj źródła powstania praw i obowiązków zarządcy sukcesyjnego, wymienia je w treści przepisów art. 21 ust. 2–3 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, stosując pomiędzy nimi spójnik alternatywy łączny („lub”). W ten sposób nie tylko sugeruje nadanie różnych zakresów znaczeniowych pojęć, które spaja, lecz przede wszystkim podkreśla możliwość wzajemnego przenikania się zakresów obu zbiorów desygnatów użytych nazw wyrażających sfery aktywności zarządcy sukcesyjnego. Wskazuje przy tym na zakres umocowania zarządcy do dokonywania czynności związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w spadku.

3 | „Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” a podejmowanie czynności „wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”

Szerszy zakres znaczeniowy pojęcia „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” w stosunku do zbioru czynności „wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej” oznacza, że o ile każda czynność zarządcy sukcesyjnego dokonana w związku ze sprawą „wynikającą z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej” będzie jednocześnie czynnością stanowiącą „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku”, o tyle jednak – nie każda jego czynność dokonana w ramach „prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku” będzie czynnością „wynikającą z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”. Przykładem może być podjęcie przez zarządcę zlecenia, którego realizacja oznaczać będzie rozszerzenie dotychczasowej działalności przedsiębiorstwa w stosunku do działalności prowadzonej w jego ramach przez przedsiębiorcę. Będzie to w praktyce działalnością tego przedsiębiorstwa *novum* z uwagi na niewykonywane dotąd w ramach dotychczasowego funkcjonowania takiego rodzaju zleceń, lecz których realizacja jest w danym momencie niezbędna w celu utrzymania konkurencyjności na rynku. Czynności tej nie sposób uznać za wchodzącą w zakres znaczeniowy pojęcia „wynikająca z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”, podczas gdy oznaczać będzie „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku”.

Prawidłowość powyższej interpretacji potwierdza także użyte w innych miejscach ustawy o zarządzie sukcesyjnym w odniesieniu do szeroko rozumianych zadań czy odpowiedzialności zarządcy sukcesyjnego jedynie określenia „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” (np. art. 22 ust. 1, art. 27 ust. 1, art. 32 ustawy o zarządzie sukcesyjnym).

Odmienne przyjęcie, jakoby zakres obu wyróżnionych zbiorów nazw czynności zarządcy sukcesyjnego (tj. czynności „wynikające z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej” oraz „prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku”) miał charakter rozłączny, należy kategorycznie odrzucić, jako że przede wszystkim pozostawałoby to w sprzeczności z elementarną zasadą polskiego prawa spadkowego (sukcesji uniwersalnej) oraz oznaczałoby to negatywne konsekwencje praktyczne mające wpływ na bezpieczeństwo obrotu choćby w sferze

stosunków wewnętrznych pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku czy też wobec osób trzecich uczestniczących w obrocie gospodarczym. Wspomniana zasada prawa spadkowego wyrażona została w art. 922 § 1 k.c. i oznacza nabycie spadku rozumianego jako jedna wyodrębniona masa majątkowa. Konstrukcja ta stanowi więc wiązki sukcesji syngularnych odnoszonych indywidualnie do każdego składnika spadku. Interpretacja zmierzająca w kierunku przyjęcia rozłącznego charakteru zakresów zbiorów omawianych nazw prowadziłaby do wniosków pozostających w sprzeczności z zasadą sukcesji uniwersalnej, jakoby właściciele przedsiębiorstwa w spadku nie dysponowali prawem do zysku wypracowanego przez przedsiębiorcę na moment otwarcia spadku (art. 27 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym).

Ponadto o negatywnych konsekwencjach praktycznych takiej (nieprawidłowej) interpretacji, niepozostających bez wpływu na bezpieczeństwo obrotu, świadczyłyby także wówczas nieprawidłowo rozumiane przepisy choćby art. 22 oraz art. 32 ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Pierwszy z nich nie mógłby odnosić się do czynności zarządcy sukcesyjnego „wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”, lecz jedynie do czynności w zakresie „prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku”.

Powyższe wyklucza zatem przyjęcie, jakoby zakres obu wyróżnionych zbiorów nazw czynności zarządcy sukcesyjnego (tj. czynności „wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej” oraz „prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku”) miał charakter rozłączny i potwierdza zarazem prawdziwość tezy, iż prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku oznacza także podejmowanie przez zarządcę sukcesyjnego czynności w sprawach wynikających z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej.

4 | Działania zarządcy sukcesyjnego oddziałujące na sferę majątkową przedsiębiorstwa w spadku

Analizowane zagadnienia wymagają także zwrócenia uwagi na okoliczność, iż zarządca sukcesyjny dokonuje nie tylko czynności *stricte* związanych z pełnioną funkcją, jak np. zakup z kasy przedsiębiorstwa w spadku nowej

maszyny czy sprzętu niezbędnego dla jego prawidłowego funkcjonowania bądź redukcja zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie czy istotne jego zwiększenie. Działania te zawierają się będą niewątpliwie w zakresie prowadzenia tego przedsiębiorstwa w spadku. Czynności podejmowane przez osobę sprawującą funkcję zarządcy przedsiębiorstwa w spadku mogą dotyczyć również sfery majątkowej tego przedsiębiorstwa w spadku, a jednocześnie mieć związek z pełnioną funkcją zarządcy sukcesyjnego. Będzie to np. zawarcie umowy leasingu samochodu, nabycie komputera czy specjalistycznego oprogramowania na potrzeby sprawowanej funkcji zarządcy, które jednak będzie użytkował także na innych polach swojej aktywności gospodarczej. Gdyby jednak dana osoba fizyczna nie sprawowała funkcji zarządcy sukcesyjnego w danym przedsiębiorstwie w spadku, nie stanęłaby przed koniecznością dokonania takiej czy innej czynności. Niewłaściwe byłoby jednak kwalifikowanie tych czynności jako zawierających się w znaczeniu pojęcia „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku”, pomimo ich pośredniego związku z jego prowadzeniem. Są to bowiem działania pozostające poza zakresem tego pojęcia, gdyż stanowią czynności osoby sprawującej, co prawda, funkcję zarządcy sukcesyjnego danego przedsiębiorstwa w spadku, lecz odnoszące się do prowadzenia jego własnego przedsiębiorstwa (jako przedsiębiorcy świadczącego usługi na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku), w tym jego jakości, która może mieć choćby wpływ na wysokość jego wynagrodzenia.

5 | Działania zarządcy sukcesyjnego oddziałujące na sferę osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku

Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku są to działania zarządcy sukcesyjnego, które, mając na względzie ogólne zasady prawa spadkowego, oddziałują na sferę (głównie majątkową) osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku (w tym właścicieli przedsiębiorstwa w spadku).

W myśl art. 21 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarządca może pozywać i być pozywany^[4] w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku oraz brać udział w postępowaniach administracyjnych, podatkowych i sądownoadministracyjnych w tych sprawach^[5], zaś oświadczeń oraz doręczeń pism w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku dokonuje się wobec zarządcy sukcesyjnego (ust. 3). Obowiązek prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku polega na realizacji działań organizacyjnych przede wszystkim o charakterze majątkowym, który wynika z konieczności realizacji interesów majątkowych osób posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku. Obejmuje zwłaszcza działania niezbędne do prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa w spadku, w tym choćby nadzór nad pracownikami, wykonywanie zobowiązań wynikających z realizowanych kontraktów czy prowadzenie ksiąg rachunkowych. Zarządca sukcesyjny, prowadząc przedsiębiorstwo w spadku, ma obowiązek korzystać z wszelkich możliwości, jakie ono stwarza w ramach prawidłowego zarządzania. Należy wskazać, iż ustawodawca w art. 27 ust. 4 ustawy o zarządzie sukcesyjnym nawiązuje do kryterium prawidłowej gospodarki przy czynnościach zarządcy, które powinno być każdorazowo rozpatrywane w ściśle określonych okolicznościach, a nie

---

⁴ Przyjąć należy, iż zarządca sukcesyjny posiada uprawnienia do występowania w różnych rolach we wszystkich rodzajach postępowań zarówno procesowych, jak i nieprocesowych. Jak słusznie zauważa M. Skibińska – ustawodawca w art. 21 ust. 2 ustawy o zarządzie sukcesyjnym, stosując wadliwą konstrukcję podobną do zastosowanej w art. 8 kodeksu spółek handlowych, niesłusznie zawęził podmiotowość procesową zarządcy sukcesyjnego do roli powoda lub pozwanego zarezerwowane dla postępowania rozpoznawczego w trybie procesowym, co może powodować pewne niesłuszne wątpliwości co do możliwości wszczęcia postępowania nieprocesowego, zabezpieczającego czy egzekucyjnego oraz udziału zarządcy w tych postępowaniach. Zarządca sukcesyjny może zatem występować także w innych rolach niż powód czy pozwany – w roli interwenienta ubocznego (w tym przypozwanego) czy uczestnika postępowania nieprocesowego (szerzej patrz Magdalena Skibińska, „Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej,” *Miscelanea Oeconomica*, nr 3 (2018): 221–222).

⁵ Nadto zarządca sukcesyjny posiada możliwość skutecznego rozwiązywania sporów cywilnoprawnych nie tylko w drodze postępowania sądowego, lecz także w jednej z alternatywnych metod ich rozwiązywania (ADR), jak np. w drodze mediacji czy arbitrażu. Szerzej patrz Magdalena Skibińska, „Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu,” 224.

przybierać ujęcie abstrakcyjne. Przy jego stosowaniu należy mieć na względzie nie tylko interes osób posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku, lecz również cel, dla którego istnieje przedsiębiorstwo w spadku. Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku polega więc na dokonywaniu przez zarządcę sukcesyjnego zarówno czynności faktycznych, jak i prawnych, które koncentrować się winny na kontynuowaniu realizacji jego celu. Jest to zarządzanie, którego głównym celem jest kontynuacja profesjonalnej działalności dotychczas prowadzonej przez zmarłą osobę fizyczną (przedsiębiorcę), przy uwzględnieniu ochrony interesów spadkobierców, klientów, pracowników, współpracowników czy jego wierzycieli. Na zakres działań określanych przez ustawodawcę jako „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” składają się nie tylko normy odnoszące się do realizacji czynności nakierunkowanych na osiągnięcie wspomnianego celu, lecz także wzajemne relacje zachodzące pomiędzy zarządcą sukcesyjnym a właścicielami przedsiębiorstwa w spadku oraz przedsiębiorstwem w spadku.

Z uwagi na to, że nie każdemu, komu może przysługiwać udział w przedsiębiorstwie w spadku, będzie przysługiwał status właściciela przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu art. 3 ustawy o zarządzie sukcesyjnym⁶, konieczne jest zwrócenie uwagi na konsekwencje braku regulacji przez ustawodawcę następczego (kolejnego) nabycia udziału w przedsiębiorstwie w spadku – od osoby, o której mowa w art. 3 pkt 3 ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Taki nabywca, pomimo nabycia udziału w przedsiębiorstwie w spadku, nie posiada statusu właściciela przedsiębiorstwa w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Podmiot ten nie mieści się bowiem w zakresie znaczeniowym definicji legalnej tego pojęcia. Stan ten powoduje istotne wątpliwości m.in. co do skutków prawnych działania zarządcy w sferze takiej osoby. W myśl bowiem art. 21 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym zarządca sukcesyjny działa na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku – nie zawsze więc na rachunek wszystkich osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku. Przyjąć zatem należy, iż czynności zdziałane przez zarządcę wywrą bezpośredni skutek w sferze majątkowej właściciela przedsiębiorstwa w spadku, zaś dla wywołania skutku w sferze majątkowej pozostałych podmiotów posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku – konieczne będzie podjęcie odrębnej (dodatkowej) czynności prawnej pomiędzy zarządcą a takim

---

⁶ Na temat zakresu znaczeniowego definicji „właściciel przedsiębiorstwa w spadku” – patrz np. Rafał Wrzecieć, *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku*, 107 i n.

posiadaczem udziału w przedsiębiorstwie w spadku, który nie jest właścicielem przedsiębiorstwa w spadku. Mając na względzie charakter prawny zarządcy sukcesyjnego oraz ograniczoną wyłącznie do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku regulację skutków prawnych zdziałanych przez zarządcę sukcesyjnego czynności, odmienny wniosek stanowiłby zagrożenie bezpieczeństwa obrotu oraz pozostałby w sprzeczności z definicją legalną użytego w art. 21 ust. 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym pojęcia „właściciel przedsiębiorstwa w spadku”, zawartą w art. 3 ustawy o zarządzie sukcesyjnym. Zwroty definicyjne są bowiem normami nakazującymi interpretatorom tekstu prawnego nadawać odpowiednie znaczenie wyrazom czy wyrażeniom występującym w przepisach. Narzucają one znaczenie nadane przez ustawodawcę zasadniczo w obrębie danego aktu prawnego^[7]. Niewłaściwe byłoby natomiast przyjęcie, iż zarządca sukcesyjny, wykonując zarząd – zarządza jedynie tą częścią przedsiębiorstwa w spadku, której udziały posiada właściciel przedsiębiorstwa w spadku^[8]. Zarządca sukcesyjny powołany jest dla danego przedsiębiorstwa w spadku, a nie przez poszczególne podmioty uprawnione w celu działania na ich rachunek. Nadto należy mieć na względzie, iż jednym z zasadniczych celów ustawodawcy przy wprowadzaniu omawianej regulacji było zapewnienie kontynuowania funkcjonującego przedsiębiorstwa pomimo śmierci przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, przy jednoczesnej koncentracji ośrodka decyzyjnego.

---

⁷ Szerzej na temat oddziaływania definicji legalnych patrz np. Maciej Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki* (Warszawa: LexisNexis, 2017), 188–189.

⁸ Odmiennie (niesłusznie) – zob. Kacper Górniak, „Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw. Komentarz,” w T. IV C. *Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz*, red. Konrad Osajda (Warszawa: C.H. Beck, 2022), kom. do art. 3 Nb 48.

6 | Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku a reprezentacja

Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku polega na sprawowaniu zarządu tym przedsiębiorstwem, a więc podejmowaniu czynności jego dotyczących, które mają skutek w sferze majątkowej osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku (w tym właściciele przedsiębiorstwa w spadku). W tym aspekcie jego prowadzenie pozostaje tożsame z szerokim rozumieniem znaczenia pojęcia „prowadzenie spraw” na gruncie prawa spółek handlowych, do którego – jak wskazano powyżej – zalicza się zarówno wewnętrzne czynności faktyczne, czynności organizacyjno-kierownicze oraz czynności zewnętrzne, w ramach których niekiedy wywodzi się także składanie i przyjmowanie oświadczeń woli. Niektóre z działań zarządcy sukcesyjnego mogą być także rozpatrywane zarówno z punktu widzenia prowadzenia spraw przedsiębiorstwa w spadku, jak i w aspekcie składania i przyjmowania oświadczeń woli (np. zawarcie czy rozwiązanie umowy o pracę^[9]). Przyjęty w treści ustawy o zarządzie sukcesyjnym szeroki sposób rozumienia terminu „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” oznacza także objęcie zakresem znaczeniowym tego terminu sfery czynności polegających na składaniu i przyjmowaniu oświadczeń woli, a więc związanych z podejmowaniem czynności ze skutkiem wobec osób trzecich. Nie można jednak rozpatrywać prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku w aspekcie reprezentacji (czynnej i biernej), jak to ma miejsce choćby na gruncie prawa spółek handlowych.

Zarządca sukcesyjny działa na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a nie na rachunek przedsiębiorstwa w spadku, które przecież jest jedynie zespołem funkcjonalnie wyodrębnionych z masy spadkowej zmarłego przedsiębiorcy składników, przy użyciu których wykonywał on działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG. Sprawując powierzoną funkcję – nie wykonuje (w ramach danego przedsiębiorstwa w spadku) działalności gospodarczej w rozumieniu prawa przedsiębiorców, gdyż ani nie ma on statusu przedsiębiorcy (ten przecież nie żyje), ani nie jest jego następcą prawnym w aspekcie zarządzanego przedsiębiorstwa w spadku. Wykonuje on jedynie działalność polegającą na zarządzaniu częścią majątku

⁹ Por. np. Stanisław Sołtysiński, Andrzej Szajkowski, Andrzej Szumański i Janusz Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, *Przepisy ogólne. Spółki osobowe. Komentarz do art. 1-150* (Warszawa: C.H. Beck, 2012), 487 i n.

spadkowego^[10] i co najwyżej jedynie w tym zakresie może posiadać status przedsiębiorcy odnoszony wyłącznie w relacji: zarządca sukcesyjny – osoby posiadające udział w przedsiębiorstwie w spadku. Przedsiębiorstwo w spadku nie jest odrębnym podmiotem prawa cywilnego, przez co nie może być mowy o jego reprezentacji. Zatem przez wzgląd na charakter prawny przedsiębiorstwa w spadku oraz skutek działań zarządcy wyrażający się w sferze majątkowej osób posiadających udziały w tym przedsiębiorstwie – nie można rozpatrywać jego prowadzenia w aspekcie reprezentacji czynnej, jak to ma miejsce choćby na gruncie prawa spółek handlowych.

Podobnie jest w przypadku reprezentacji biernej. Z treści art. 21 ust. 3 ustawy o zarządzie sukcesyjnym wynika kompetencja zarządcy sukcesyjnego do odbioru składanych oświadczeń woli i wiedzy (w tym doręczeń pism) w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku.

Za zbyt daleko idące należy uznać twierdzenie K. Kopaczyńskiej-Pieczniak^[11], której zdaniem zarządca sukcesyjny może „reprezentować przedsiębiorstwo w spadku, a w istocie jego właścicieli”. Co prawda jest to regulacja przypominająca znaną choćby na gruncie prawa spółek handlowych konstrukcję reprezentacji biernej, która jednak przez wzgląd przede wszystkim na status zarządcy sukcesyjnego oraz cywilnoprawny charakter przedsiębiorstwa w spadku – nie ma zastosowania w omawianych okolicznościach. Umocowanie do działania zarządcy, jedynie przecież we własnym imieniu, ma swoje źródło w ustawie o zarządzie sukcesyjnym i nie wynika z oświadczenia reprezentowanego (art. 96 k.c.). Zarządca nie reprezentuje ani właścicieli, ani przedsiębiorstwa w spadku. Przepis art. 21 ust. 3 ustawy o zarządzie sukcesyjnym należy interpretować w łączności z zasadą wyrażoną w ust. 1 tego przepisu. Zarządca sukcesyjny przyjmuje od osób trzecich oświadczenia woli i wiedzy, odbiera doręczane pisma (a także inne przesyłki) w sprawach wynikających z wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej lub prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku. Czynności tych dokonuje się wobec zarządcy sukcesyjnego, który działa w imieniu własnym, lecz na rachunek właściciela przedsiębiorstwa w spadku.

¹⁰ Por. Małgorzata Sieradzka, „Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I),” *Monitor Prawniczy*, nr 22 (2018): 1195 i n.; Małgorzata Sieradzka, „Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II),” *Monitor Prawniczy*, nr 23 (2018): 1242 i n.

¹¹ Por. Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak, „Status prawny zarządcy sukcesyjnego,” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 12 (2018): 9.

7 | Podsumowanie

Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku polega na dokonywaniu przez zarządcę sukcesyjnego czynności faktycznych i prawnych w celu kontynuacji realizacji celu przedsiębiorstwa. Obowiązek zarządcy sukcesyjnego w tym zakresie polega na realizacji działań organizacyjnych przede wszystkim o charakterze majątkowym, wynikający z konieczności realizacji interesów majątkowych osób posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku. Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku obejmuje działania, które oddziałują na sferę osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku (w tym właścicieli przedsiębiorstwa w spadku). W celu wywołania przez czynności zdziałane przez zarządcę skutku w sferze majątkowej podmiotów posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku konieczne będzie dokonanie dodatkowej czynności prawnej pomiędzy nimi, tj. pomiędzy zarządcą a posiadaczem udziału w przedsiębiorstwie w spadku, w przeciwieństwie do właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, w stosunku do których czynności zarządcy wywierają bezpośredni skutek w ich sferze majątkowej.

Zarządca sukcesyjny działa na rachunek właścicieli przedsiębiorstwa w spadku, a nie na rachunek przedsiębiorstwa w spadku. Nie reprezentuje on osób posiadających udziały w przedsiębiorstwie w spadku, w tym właścicieli przedsiębiorstwa w spadku. Podejmuje on natomiast działania we własnym imieniu i na rachunek nie tylko właściciela przedsiębiorstwa w spadku, ale też innych osób posiadających udział w przedsiębiorstwie w spadku, co powinno zostać przez ustawodawcę jednoznacznie doprecyzowane. Zarówno „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” oraz sprawy wynikające z „wykonywanej przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej” zostały przez ustawodawcę wskazane jako obszary aktywności zarządcy sukcesyjnego.

Zakres znaczeniowy terminu „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku” jest szerszy od desygnatów nazwy „sprawy wynikające z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”. Nie każda czynność dokonana przez zarządcę w ramach „prowadzenia przedsiębiorstwa w spadku” jest czynnością „wynikającą z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”, w przeciwieństwie do czynności zarządcy sukcesyjnego dokonanej w związku ze sprawą „wynikającą z wykonywanej przez zmarłego przedsiębiorcę działalności gospodarczej”. Każda taka czynność jest bowiem czynnością stanowiącą „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku”. Nie wszystkie jednak czynności podejmowane przez zarządcę sukcesyjnego należy kwalifikować do znaczenia

pojęcia „prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku”, pomimo ich pośredniego związku z jego prowadzeniem.

Bibliografia

- Kopaczyńska-Pieczniak, Katarzyna. “Status prawny zarządcy sukcesyjnego.” *Przeгляд Prawa Handlowego*, nr 12 (2018): 4–11.
- Osajda, Konrad, red. “Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw. Komentarz.” W T. IV C. *Prawo spadkowe przedsiębiorców. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck, 2022.
- Sieradzka, Małgorzata. “Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. I).” *Monitor Prawniczy*, nr 22 (2018): 1195–1203. <https://doi.org/10.32027/MOP.18.22.2>.
- Sieradzka, Małgorzata. “Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej – analiza i ocena nowych rozwiązań prawnych (cz. II).” *Monitor Prawniczy*, nr 23 (2018): 1242–1250. <https://doi.org/10.32027/MOP.18.23.1>.
- Skibińska, Magdalena. “Udział zarządcy sukcesyjnego w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.” *Miscelanea Oeconomica*, nr 3 (2018): 219–234.
- Sołtysiński, Stanisław, Andrzej Szajkowski, Andrzej Szumański i Janusz Szwaja. *Kodeks spółek handlowych, t. 1, Przepisy ogólne. Spółki osobowe. Komentarz do art. 1–150*. Warszawa: C.H. Beck, 2012.
- Wrzeczonek, Rafał. *Zarządca sukcesyjny przedsiębiorstwa w spadku*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020.
- Zieliński, Maciej. *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*. Warszawa: LexisNexis, 2017.

